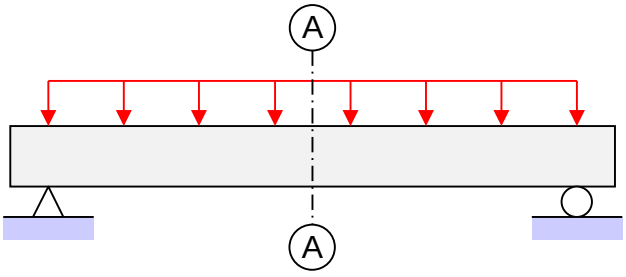
1

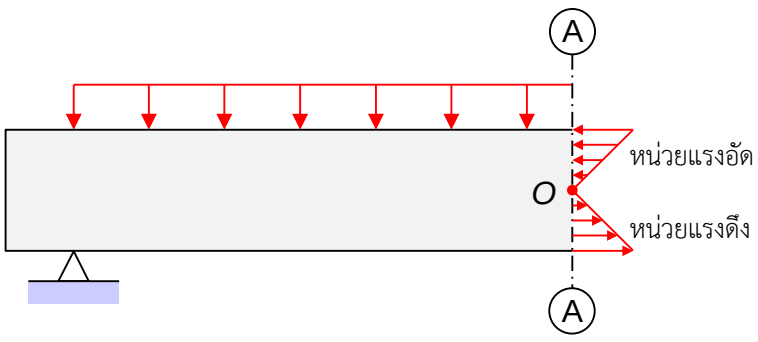
คอนกรีตเสริมเหล็ก

คอนกรีตเสริมเหล็กเป็นวัสดุก่อสร้างมีการใช้งานอย่างแพร่หลายในทุกประเทศ เหล็กเส้นและส่วนประกอบคอนกรีต (หิน,ทราย,น้ำ และ ปูน) เป็นวัสดุที่มีใช้ได้อย่างเพียงพอ การออกแบบโครงสร้างประกอบด้วยสองขั้นตอนหลักคือ (1) พิจารณาแรงต่างๆที่มากระทำต่อโครงสร้างโดยใช้วิธีการวิเคราะห์โครงสร้างที่เหมาะสม และ (2) ออกแบบองค์อาคารทั้งหมดโดยคำนึงถึงเสถียรภาพ ความปลอดภัย ความสามารถในการใช้งาน และความประหยัดของโครงสร้าง

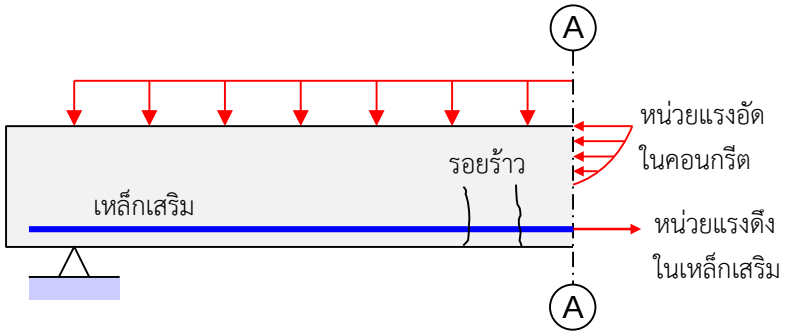
กลไกสำคัญที่ทำให้เกิดกำลังคือ *คอนกรีตรับแรงอัดและเหล็กเสริมรับแรงดึง* ทั้งนี้เนื่องจากคอนกรีตมีความแข็งแรงในการรับแรงอัดได้ดี แต่มีความอ่อนแอในการรับแรงดึง ดังนั้นเมื่อรับน้ำหนักจะเกิดการแตกร้าว จากการหดตัวและการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิ ซึ่งทำให้เกิดหน่วยแรงดึงเกินกว่าที่คอนกรีตจะรับได้ ในคานคอนกรีตที่แสดงในรูป 1.1(ข) โมเมนต์ดัดที่เกิดขึ้นบนหน้าตัดจะถูกต้านทานโดยคู่ควบแรงอัด-แรงดึงในคอนกรีต คานดังกล่าวจะวิบัติอย่างรวดเร็วเมื่อเกิดรอยร้าวครั้งแรก

(ก) คานคอนกรีตรับน้ำหนักบรรทุก

(ข) หน่วยแรงในคานคอนกรีตรับน้ำหนักบรรทุก

(ค) หน่วยแรงในคานคอนกรีตเสริมเหล็กรับน้ำหนักบรรทุก

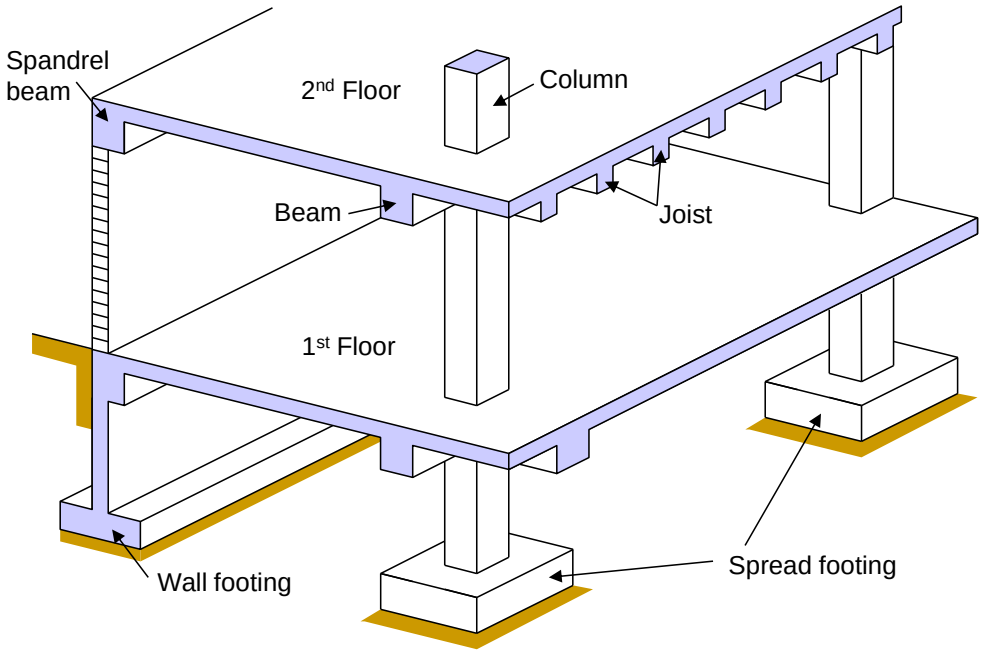
รูปที่ 1.1 คานคอนกรีตและคานคอนกรีตเสริมเหล็ก

ในคานคอนกรีตเสริมเหล็ก(รูปที่ 1.1ค) เหล็กเส้นจะถูกเสริมเข้าไปในคอนกรีตเพื่อรับแรงดึงทำหน้าที่แทนคอนกรีตหลังเกิดการแตกร้าว เพื่อทำหน้าที่เป็นแรงคู่ควบร่วมกับแรงอัดในคอนกรีตในการต้านทานโมเมนต์ดัดที่เกิดจากน้ำหนักบรรทุก

เหล็กและคอนกรีตทำงานร่วมกันอย่างดีเนื่องมาจากเหตุผลหลายประการคือ (1) แรงยึดเหนี่ยวระหว่างเหล็กและคอนกรีตมีเพียงพอที่จะไม่ทำให้เกิดการเลื่อนไถลของเหล็กเสริม (2) ส่วนผสมคอนกรีตที่พอเหมาะจะช่วยป้องกันไม่ให้น้ำซึมผ่านมาทำให้เกิดการกัดกร่อนในเหล็กเสริมและ (3) อัตราการขยายตัวเนื่องจากอุณหภูมิที่ใกล้กันของเหล็กและคอนกรีตทำให้เกิดแรงน้อยมากระหว่างคอนกรีตและเหล็กภายใต้การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิ

องค์อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก

โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กประกอบด้วย “องค์อาคาร” หลายส่วนทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อรองรับน้ำหนักบรรทุกที่มากระทำต่อโครงสร้าง

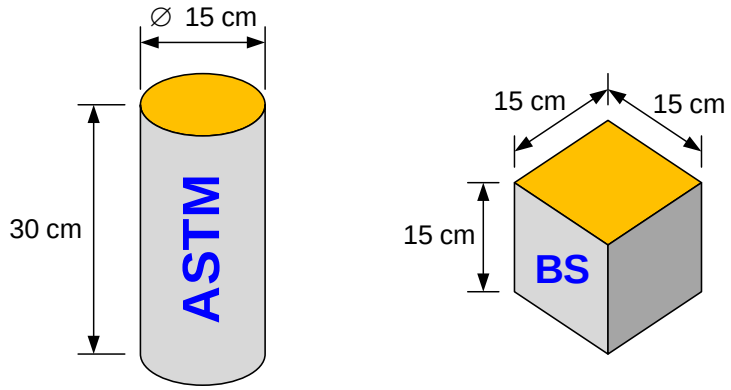

รูปที่ 1.2 องค์ประกอบอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก

ชั้นที่สองของอาคารในรูปที่ 1.2 เป็นพื้นคอนกรีตระบบตงประกอบด้วยคานซอยขนานกันเพื่อรองรับพื้นด้านบน โดยมีคานหลักรองรับแรงปฏิกิริยาจากคานซอยเพื่อถ่ายน้ำหนักบรรทุกลงสู่เสา ชั้นแรกของอาคารในรูปที่ 1.2 เป็นระบบพื้นคานซึ่งมีพื้นพาดอยู่ระหว่างคานซึ่งรองรับโดยเสาที่ปลายคาน น้ำหนักบรรทุกในเสาสะสมลงมายังฐานรากซึ่งทำหน้าที่กระจายน้ำหนักบรรทุกลงสู่พื้นดิน

กำลังอัดคอนกรีต

กำลังอัดของคอนกรีตเป็นข้อมูลสำคัญที่จะต้องมีระบุไว้ในแบบก่อสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก โดยทั่วไปจะระบุไว้ในข้อกำหนดในแบบหน้าแรกซึ่งเป็นค่าที่ผู้ออกแบบใช้ในการคำนวณออกแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก กำลังอัดคอนกรีตจะใช้สัญลักษณ์ f_c' คือกำลังอัดประลัยของคอนกรีตที่อายุ 28 วัน ก้อนตัวอย่างทดสอบที่ใช้มีสองแบบคือ แท่งทรงกระบอก (Cylinder) และก้อนสี่เหลี่ยมลูกบาศก์ (Cube)

รูปที่ 1.3 ก้อนตัวอย่างคอนกรีตทดสอบแรงอัดแบบทรงกระบอกและสี่เหลี่ยมลูกบาศก์

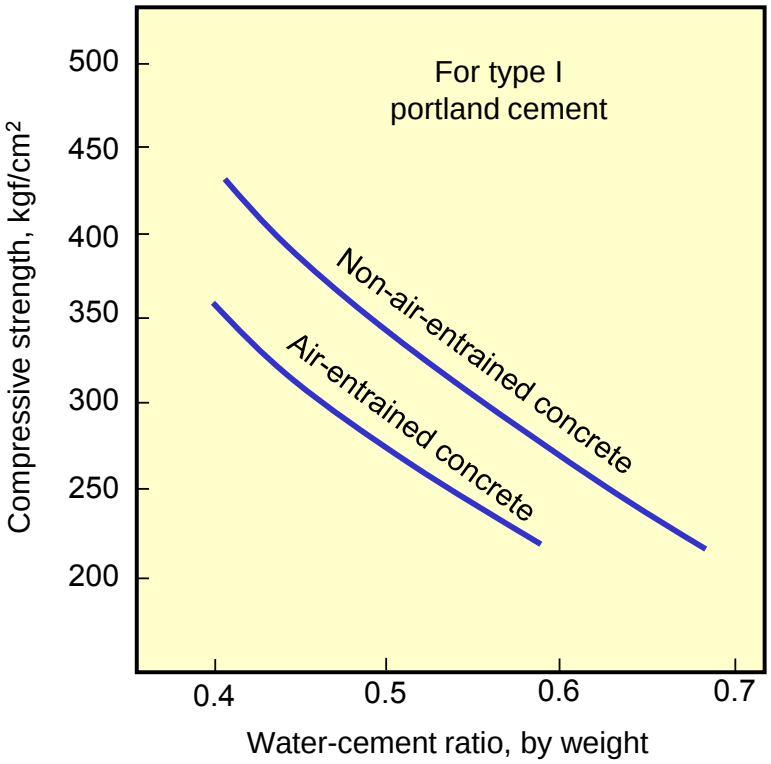
ก้อนสี่เหลี่ยมลูกบาศก์มีขนาดด้านละ 15 ซม. ตามมาตรฐาน BS 1881 มักใช้ในประเทศแถบเอเชีย, รัสเซีย และยุโรป ในขณะที่แท่งทรงกระบอกเส้นผ่าศูนย์กลาง 15 ซม. ยาว 30 ซม. ตามมาตรฐาน ASTM C192 จะใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย โดยเฉลี่ยแล้วกำลังของทรงกระบอก ∅15×30 ซ.ม. จะประมาณ 85% ของลูกบาศก์ 15×15×15 ซ.ม.

กำลังคอนกรีตนั้นขึ้นกับหลายปัจจัยตั้งแต่คุณภาพของวัสดุที่นำมาผสมได้แก่ ซีเมนต์ หิน ทราย น้ำ และสารผสมเพิ่มอื่นๆ สัดส่วนและวิธีการผสม การลำเลียงขนส่ง การเทลงแบบ จนถึงการบ่มคอนกรีต

อัตราส่วนน้ำต่อซีเมนต์เป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีผลสำคัญต่อกำลังคอนกรีต ปริมาณน้ำที่จำเป็นสำหรับปฏิกิริยาไฮเดรชั่นกับซีเมนต์คืออัตราส่วนน้ำต่อซีเมนต์ 0.25 (โดยน้ำหนัก) อัตราส่วนน้ำต่อซีเมนต์ประมาณ 0.35 หรือสูงกว่าจะช่วยให้คอนกรีตมีความข้นเหลวเพียงพอที่จะ

เทลงแบบได้โดยไม่ต้องใช้สารผสมเพิ่ม แต่ปริมาณน้ำที่เพิ่มขึ้นจะทำให้กำลังคอนกรีตตกลงดังแสดงในรูปที่ 1.4

การใช้เครื่องผสมคอนกรีตและเวลาในการผสมที่เหมาะสมจะให้ผลดีต่อกำลังคอนกรีต หลังเทคอนกรีตแล้วใช้เครื่องสั่นหรือหัวจี้จะทำให้คอนกรีตแน่นขึ้นหรือช่องว่างน้อยลง อัตราส่วนช่องว่างถ้ามีมากถึง 5% อาจทำให้กำลังคอนกรีตลดลงถึง 30%

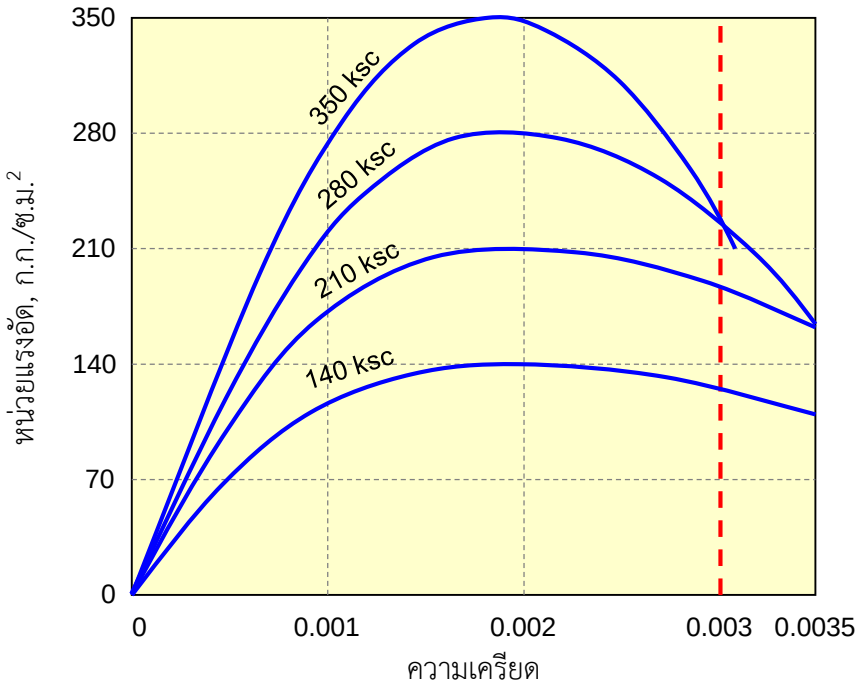

รูปที่ 1.4 ผลของอัตราส่วนน้ำต่อซีเมนต์ที่มีต่อกำลังอัดและกำลังดึงคอนกรีต

สภาพการบ่มก็ส่งผลกระทบสำคัญต่อกำลังเช่นกัน ทั้งความชื้นและอุณหภูมิส่งผลโดยตรงต่อไฮเดรชั่นของซีเมนต์ กำลังคอนกรีตจะพัฒนาขึ้นตามอายุของการบ่ม โดยกำลังที่ใช้เป็นมาตรฐานในการคำนวณออกแบบคือกำลังที่อายุ 28 วัน

ตารางที่ 1.1 อัตรากำลังอัดของคอนกรีตตามอายุการบ่ม

อายุ	7 วัน	14 วัน	28 วัน	3 เดือน	6 เดือน	1 ปี	2 ปี	5 ปี
อัตรากำลัง	0.67	0.86	1.0	1.17	1.23	1.27	1.31	1.35

เมื่อนำทรงกระบอกที่อายุ 28 วันมาทดสอบกำลังอัดแล้วบันทึกค่าหน่วยแรงอัดและความเครียด(Stress-strain curve) จะได้ดังรูปที่ 1.5 โดยในช่วงต้นจะค่อนข้างตรงเป็นแบบอิลาสติก หน่วยแรงอัดจะขึ้นถึงค่า f_c' คือค่าหน่วยแรงอัดที่มากที่สุดที่ความเครียดประมาณ 0.002 แล้วตกลงจนแตกหักที่ความเครียดประลัย (Ultimate strain, ε_{cu}) ประมาณ 0.003 คอนกรีตที่มีกำลังสูงขึ้นจะมีความยืดหยุ่นน้อยลงคือความเครียดประลัยมีค่าน้อยลง

รูปที่ 1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยแรงอัดและความเครียดในคอนกรีต

สำหรับประเทศไทย เนื่องจากวิธีการออกแบบคอนกรีตเสริมเหล็กยึดตามมาตรฐานของประเทศสหรัฐอเมริกาคือ ACI-318 ดังนั้นกำลังอัด f_c' ที่ใช้จึงควรเป็นแบบทรงกระบอกซึ่งจะมีค่าต่ำกว่าแบบลูกบาศก์ที่บริษัทผู้ผลิตคอนกรีตผสมเสร็จระบุ ตามมาตรฐานคอนกรีตผสมเสร็จ มอก. 213-2552 ได้กำหนดชั้นคุณภาพของคอนกรีตไว้ดังนี้

ตารางที่ 1.1 ชั้นคุณภาพของคอนกรีต

ชั้นคุณภาพ	กำลังต้านแรงอัดที่อายุ 28 วัน (MPa) ไม่น้อยกว่า	
	แท่งทรงกระบอก ∅ ขนาด 150mm × 300mm	แท่งทรงลูกบาศก์ ขนาด 150mm × 150mm
C17/21	17.0	21.0
C19.5/24	19.5	24.0
C23/28	23.0	28.0
C25/30	25.0	30.0
C27/32	27.0	32.0
C30/35	30.0	35.0
C33/38	33.0	38.0

ตารางที่ 1.2 ชั้นคุณภาพของคอนกรีตตามท้องตลาดในหน่วยเมตริก

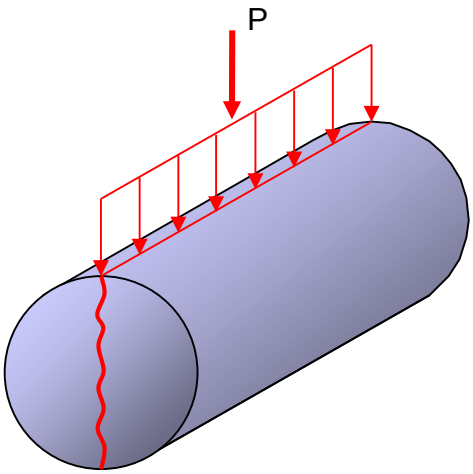
ชั้นคุณภาพ	กำลังต้านแรงอัดที่อายุ 28 วัน (กก./ตรซม., ksc)	
	แท่งทรงกระบอก ∅ ขนาด 150mm × 300mm	แท่งทรงลูกบาศก์ ขนาด 150mm × 150mm
210CU	180	210
240CU	210	240
280CU	240	280
300CU	250	300
320CU	280	320

กำลังรับแรงดึงของคอนกรีต

กำลังของคอนกรีตในการรับแรงดึงมีผลอย่างมากต่อการแตกร้าวในโครงสร้าง กำลังรับแรงดึงโดยปกติจะได้จากการทดสอบ Splitting tensile strength ของทรงกระบอก ∅15×30 ซม. ตามมาตรฐาน ASTM C496 โดยวางชิ้นทดสอบลงด้านข้างในเครื่องทดสอบดังในรูปที่ 1.6 ใช้แท่งเหล็กหนารองเพื่อให้แรงกด P กดแผ่กระจายเท่าๆกัน ตลอดความยาวของทรงกระบอก ทรงกระบอกจะแตกออกเป็นสองส่วนเมื่อถึงกำลังรับแรงดึง หน่วยแรงดึงจะมีค่าเท่ากับ

$$f_{ct} = \frac{2P}{\pi DL} \qquad (1.1)$$

เมื่อ P คือน้ำหนักบรรทุกสูงสุด D คือเส้นผ่าศูนย์กลางทรงกระบอก และ L คือความยาวทรงกระบอก

รูปที่ 1.6 การทดสอบกำลังรับแรงดึงแบบ Splitting tensile strength

กำลังรับแรงดึงเป็นคุณสมบัติที่แปรเปลี่ยนได้ง่ายกว่ากำลังรับแรงอัดและมีค่าประมาณ 10 ถึง 15% ของกำลังรับแรงอัด และพบว่า Splitting tensile strength ของทรงกระบอก f_{ct} เป็นสัดส่วนกับ $\sqrt{f'_c}$ โดยมาตรฐาน ACI ได้ใช้ $f_{ct} = 1.76\sqrt{f'_c}$ กก./ซม.^{2} สำหรับคอนกรีตน้ำหนักธรรมดา และ $f_{ct} = 1.51\sqrt{f'_c}$ สำหรับ Sand-light weight และ $f_{ct} = 1.33\sqrt{f'_c}$ สำหรับ All-light weight คอนกรีต

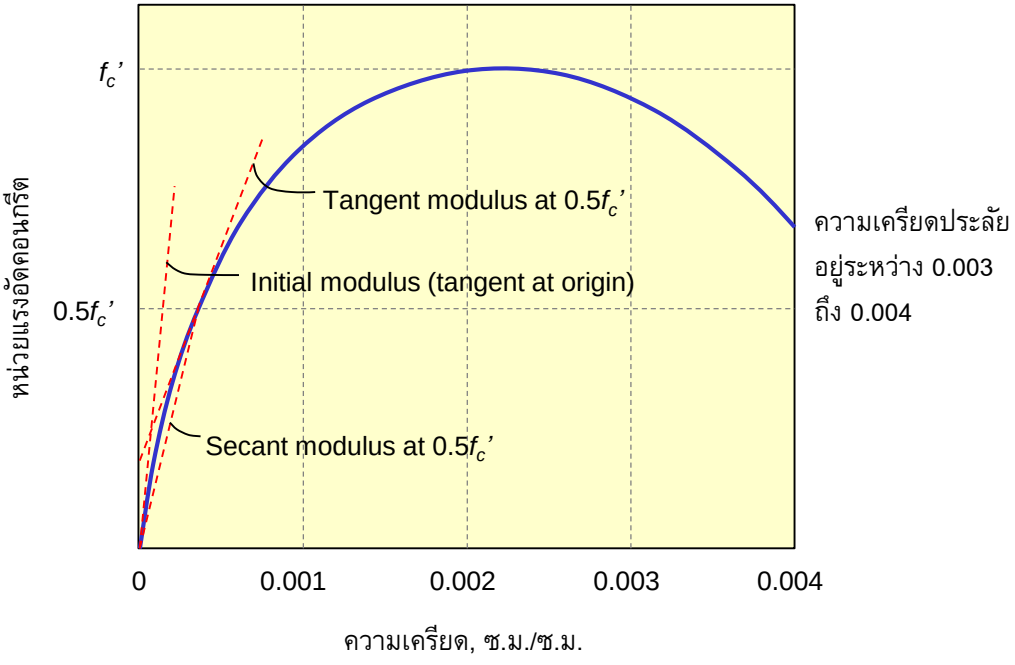
กำลังรับแรงดึงอีกประเภทหนึ่งจะหาจากการดัดคานเรียกว่า โมดูลัสของการแตกหัก (Modulus of Rupture) ตามมาตรฐานของ ASTM C78 จะใช้ในการพิจารณาการแตกร้าวและการแอ่นตัวของคาน โมดูลัสของการแตกหัก f_r คำนวณได้จากสูตรการดัด $f = Mc/I$ จะให้ค่ากำลังรับแรงดึงที่สูงกว่าการทดสอบ Splitting tensile เนื่องจากหน่วยแรงอัดกระจายตัวไม่เป็นเส้นตรงขณะเกิดการวิบัติ ACI กำหนดให้ใช้ค่าโมดูลัสการแตกหักเท่ากับ

$$f_r = 2\sqrt{f'_c} \ (\text{kg/cm}^2) \qquad (1.2)$$

จะเห็นว่าทั้งการทดสอบ Splitting tensile strength และโมดูลัสแตกหักไม่ได้วัดกำลังรับแรงดึงโดยตรงเนื่องจากมีความยุ่งยากในการวัดและไม่มีความเชื่อมโยงกับการแตกร้าวจากหน่วยแรงดึงที่มักเกิดขึ้นเช่น การแตกร้าวจากการดัดในคาน การแตกร้าวในแนวทแยงจากแรงเฉือนและแรงบิด และการแตกตัวจากแรงกระทำระหว่างเหล็กเสริมและคอนกรีตโดยรอบ

โมดูลัสความยืดหยุ่น (Modulus of Elasticity)

โมดูลัสความยืดหยุ่นเป็นอีกหนึ่งคุณสมบัติที่สำคัญของคอนกรีตหาได้จากการทดสอบการอัดทรงกระบอกคอนกรีต

รูปที่ 1.7 ความสัมพันธ์ของหน่วยแรงและการยืดหดของคอนกรีตภายใต้แรงอัด

ค่าโมดูลัสความยืดหยุ่น E_c คืออัตราการเปลี่ยนแปลงหน่วยแรงต่อความเครียดในช่วงอิลาสติก

$$E_c = \frac{\text{unit stress}}{\text{unit strain}} \qquad (1.3)$$

โมดูลัสความยืดหยุ่นจะใช้วัดสติฟเนสหรือความต้านทานของวัสดุต่อการเสียรูปทรง รูปที่ 1.5 แสดงความสัมพันธ์ของหน่วยแรงและการยืดหดสำหรับคอนกรีตภายใต้แรงอัดซึ่งแสดงถึงโมดูลัสเริ่มต้น (Initial modulus) โมดูลัสสัมผัส (Tangent modulus) และซีแคนท์โมดูลัส (Secant modulus) โดยปกติซีแคนท์โมดูลัสจะประมาณ 25% ถึง 50% ของกำลังรับแรงอัดประลัย ในปัจจุบัน ACI แนะนำให้ใช้โมดูลัสยืดหยุ่นเท่ากับ

$$E_c = 4{,}270\, w_c^{1.5} \sqrt{f'_c} \qquad (1.4)$$

สำหรับค่าของ w_c ระหว่าง 1.45 และ 2.48 ตัน/ลบ.ม. สำหรับคอนกรีตน้ำหนักปกติหน่วยน้ำหนัก 2.32 ตัน/ลบ.ม. ACI แนะนำให้ใช้

$$E_c = 15{,}100\sqrt{f'_c} \qquad (1.5)$$

อัตราส่วนปัวส์ซอง (Poisson's Ratio)

อัตราส่วนปัวส์ซอง μ เป็นอัตราส่วนความเครียดทางขวางต่อความเครียดทางยาวภายใต้หน่วยแรงตามแนวแกนภายในช่วงอิลาสติก อัตราส่วนนี้จะอยู่ระหว่าง 0.15 ถึง 0.20 สำหรับทั้งคอนกรีตน้ำหนักปกติและคอนกรีตมวลเบา อัตราส่วนปัวส์ซองใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้างแผ่นพื้นไร้คาน, อุโมงค์, ถังน้ำ, เขื่อนโค้ง และโครงสร้างอินดีเทอร์มิเนต สำหรับวัสดุไอโซโทรปิก อัตราส่วนปัวส์ซองจะเท่ากับ 0.25 สำหรับคอนกรีตอาจใช้ค่าเฉลี่ยคือ 0.18

โมดูลัสการเฉือน (Shear Modulus)

โมดูลัสความยืดหยุ่นของคอนกรีตต่อการรับแรงเฉือนจะอยู่ในช่วง 0.4 ถึง 0.6 ของค่าโมดูลัสยืดหยุ่นรับแรงอัด ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นโมดูลัสการเฉือนสามารถคำนวณได้จาก

$$G_c = \frac{E_c}{2(1+\mu)} \qquad (1.6)$$

เมื่อ μ = อัตราส่วนปัวส์ซองของคอนกรีต ถ้าใช้ μ = 1/6 จะได้ $G_c = 0.43E_c = 6{,}493\sqrt{f'_c}$

อัตราส่วนโมดูล่าร์ (Modular Ratio)

อัตราส่วนโมดูล่าร์ n เป็นอัตราส่วนระหว่างโมดูลัสความยืดหยุ่นของเหล็กต่อโมดูลัสความยืดหยุ่นของคอนกรีต $n = E_s/E_c$ ค่า $E_s = 2.04\times10^6$ ก.ก./ซ.ม.^{2} ส่วน $E_c = 15{,}100\sqrt{f'_c}$ ดังนั้นค่า n จะเท่ากับ

$$n = \frac{2.04\times10^{6}}{15{,}100\sqrt{f'_c}} = \frac{135}{\sqrt{f'_c}} \qquad (1.7)$$

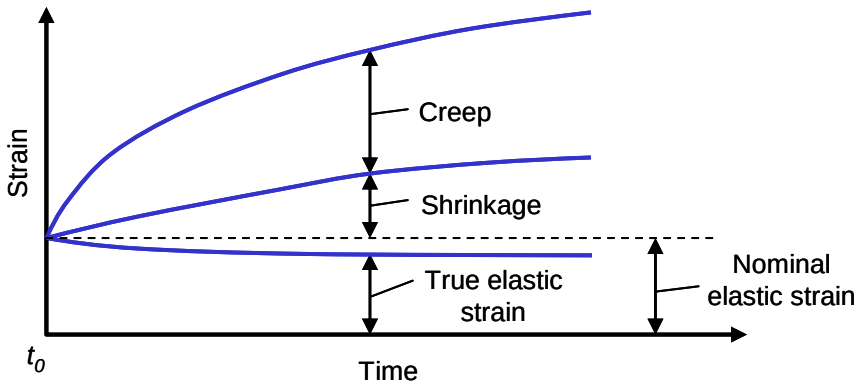
อัตราส่วนโมดูล่าร์จะใช้ในการออกแบบวิธีหน่วยแรงใช้งาน และการคำนวณระยะแอ่นตัวของคาน

ความคืบและการหดตัวของคอนกรีต (Creep and Shrinkage)

ความคืบและการหดตัวเป็นการเปลี่ยนรูปร่างที่ขึ้นกับเวลาซึ่งอาจทำให้เกิดการแตกร้าวในคอนกรีตได้ จึงถือเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ออกแบบต้องพิจารณา ปกติแล้วคอนกรีตมีพฤติกรรมอิลาสติกภายใต้น้ำหนักกระทำระยะสั้นเท่านั้น และจะมีการเปลี่ยนรูปร่างเพิ่มเติมเมื่อเวลาผ่านไปซึ่งเป็นคุณสมบัติของวัสดุอิลาสติก การโก่งแอ่นหลังจากได้รับน้ำหนักเป็นระยะเวลานานนั้นเป็นเรื่องยากที่จะคาดคะเน แต่การควบคุมเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรองรับการใช้งานในช่วงอายุของโครงสร้าง

ความคืบ (Creep)

ความคืบเป็นคุณสมบัติของคอนกรีต(และวัสดุอื่น) ในการเปลี่ยนรูปร่างไปตามเวลาภายใต้น้ำหนักคงค้างที่หน่วยแรงในช่วงอิลาสติก (เช่นต่ำกว่า $0.5f'_c$) การเปลี่ยนรูปร่างแบบอินอิลาสติกนี้จะเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่ลดลงในช่วงเวลาที่รับน้ำหนักโดยขนาดทั้งหมดอาจจะเป็นหลายเท่าของการโก่งแอ่นอิลาสติกในช่วงเวลาสั้น บ่อยครั้งที่ความคืบเกิดขึ้นร่วมกับการหดตัว เนื่องจากทั้งคู่เกิดขึ้นพร้อมกันและบ่อยครั้งที่ให้ผลสุดท้ายเหมือนกัน นั่นคือการเพิ่มของการโก่งแอ่นตามเวลา ดังจะได้สังเกตจากรูปที่ 1.8 ความสัมพันธ์ทั่วไประหว่างการเปลี่ยนรูปร่างกับเวลา ความเครียดจริงลดลงเนื่องจากโมดูลัสยืดหยุ่น E_c เป็นฟังก์ชั่นของกำลังคอนกรีต f'_c ซึ่งเพิ่มขึ้นตามเวลา

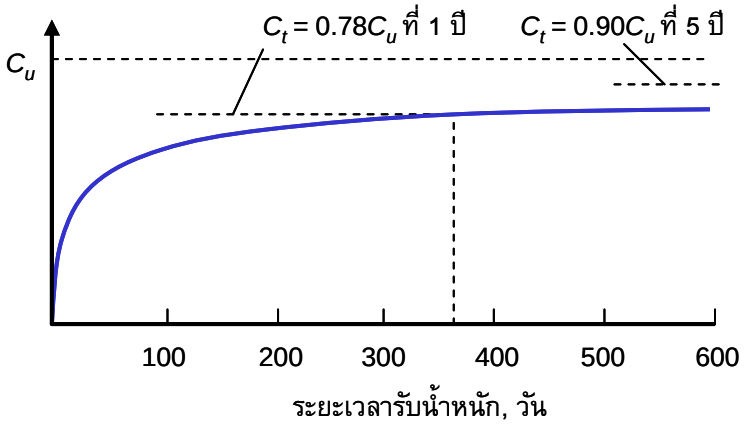

รูปที่ 1.8 การเปลี่ยนแปลงของหน่วยการยืดหด t_0 เป็นเวลาที่น้ำหนักเริ่มกระทำ

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อขนาดของความความคืบคือ (1) ส่วนผสมเช่นองค์ประกอบและความละเอียดของผงซีเมนต์ สารผสมเพิ่ม ขนาด ขนาดคละและปริมาณแร่ธาตุของมวลรวม (2) อัตราส่วนเช่นปริมาณน้ำและอัตราส่วนน้ำต่อซีเมนต์ (3) อุณหภูมิและความชื้นในการบ่ม (4) ความชื้นสัมพัทธ์ระหว่างใช้งาน (5) อายุที่รับน้ำหนัก (6) ช่วงเวลารับน้ำหนัก (7) ขนาดของหน่วยแรง (8) อัตราส่วนพื้นผิวต่อปริมาตรของชิ้นส่วน และ (9) การยุบตัว (slump)

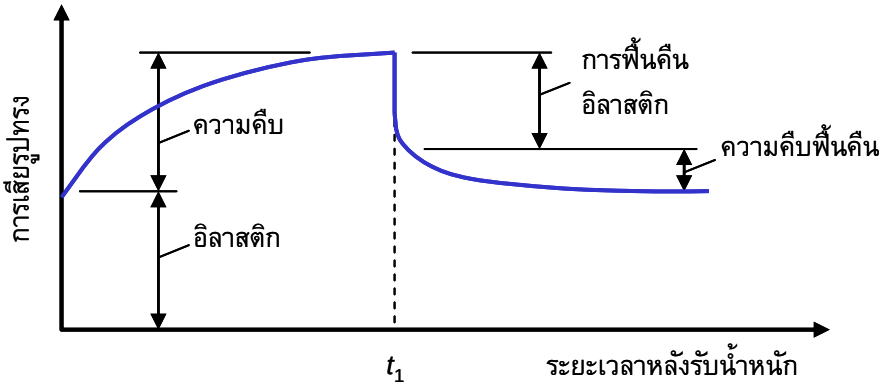
การพยากรณ์ความคืบอย่างแม่นยำเป็นเรื่องซับซ้อนเพราะมีหลายตัวแปรร่วมด้วย อย่างไรก็ตามกระบวนการพยากรณ์โดย Branson ให้ค่าสัมประสิทธิ์ความคืบมาตรฐาน (การยุบตัว 4” หรือน้อยกว่า ความชื้นสัมพัทธ์ 40% บ่มด้วยความชื้นและอายุรับน้ำหนัก 7 วัน)

$$C_t = \frac{\text{creep strain}}{\text{initial elastic strain}} = \frac{t^{0.60}}{10 + t^{0.60}} C_u \qquad (1.8)$$

ดังแสดงในรูป 1.9 เมื่อ t คือระยะเวลารับน้ำหนัก(วัน) และ C_u คือสัมประสิทธิ์ความคืบประลัย (Branson แนะนำให้ใช้ค่าเฉลี่ยของ 2.35 สำหรับสภาวะมาตรฐาน แต่ช่วงที่แสดงจะอยู่ระหว่าง 1.3 ถึง 4.15) แฟกเตอร์ปรับแก้จะใช้สำหรับความชื้นสัมพัทธ์ อายุรับน้ำหนัก ความบางสุดของส่วนโครงสร้าง การยุบตัว เปอร์เซ็นต์ความละเอียด และปริมาณอากาศ สำหรับวัตถุประสงค์ในการใช้งาน แฟกเตอร์ที่สำคัญ คือ ความชื้น และอายุรับน้ำหนัก ผลของการเอาน้ำหนักออก จะเห็นได้ในรูปที่ 1.8 เมื่อเวลา t_1 น้ำหนักถูกเอาออก จะมีการฟื้นคืนแบบอีลาสติกทันที และการฟื้นคืนของความคืบในระยะยาวแต่ยังมีการเปลี่ยนรูปร่างคงเหลืออยู่

รูปที่ 1.9 สัมประสิทธิ์ความคืบมาตรฐาน

รูปที่ 1.10 ความคืบและการฟื้นคืน

การหดตัว(Shrinkage):

การหดตัวถูกนิยามอย่างกว้างๆว่าเป็นการเปลี่ยนปริมาตรที่ไม่เกี่ยวกับน้ำหนักบรรทุก คอนกรีตที่บ่มอยู่ในน้ำตลอดเวลาอาจจะมีปริมาตรเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปจะคำนึงถึงการลดลงของปริมาตร พบว่าปัจจัยเดียวกันที่มีผลต่อการหดตัวและความคืบคือการสูญเสียความชื้น

วิธีการพยากรณ์โดยทั่วไปของ Branson สำหรับ (การยุบตัว 4” หรือมากกว่า ความชื้นสัมพัทธ์ 40% และความหนาน้อยสุด 15 ซม. หรือน้อยกว่า หลังจาก 7 วันของการบ่มด้วยความชื้น)

$$\varepsilon_{sh} = \left(\frac{t}{35+t}\right) \varepsilon_{sh\ n} \qquad (1.9)$$

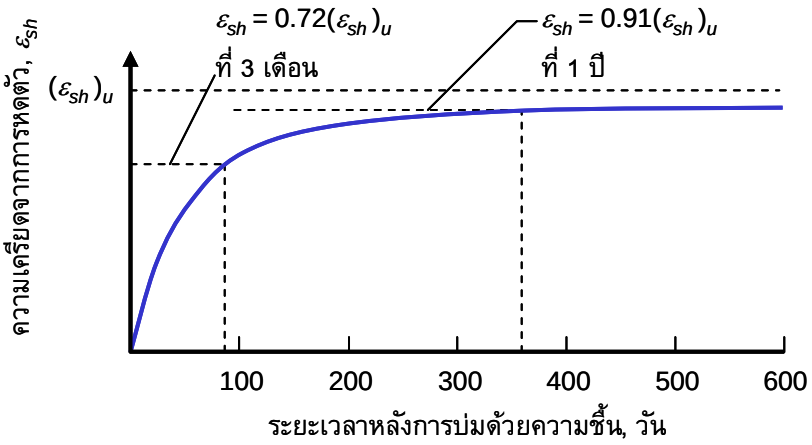
ดังแสดงในรูปที่ 1.11 เมื่อ t คือเวลา (วัน) หลังจากการบ่มด้วยความชื้น และ $(\varepsilon_{sh})_n$ เป็นความเครียดจากการหดตัว (Branson แนะนำให้ใช้ 800×10^{-6} สำหรับสภาวะเฉลี่ยแต่ค่าจริงจะเริ่มจาก 415×10^{-6} ถึงมากกว่า $1{,}000\times10^{-6}$)

ค่าปรับแก้จะขึ้นกับความชื้น H ดังนี้:

ค่าปรับแก้ = 1.40 - 0.01H สำหรับ $40\% \le H \le 80\%$

ค่าปรับแก้ = 3.00 - 0.03H สำหรับ $80\% \le H \le 100\%$

การหดตัวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อถูกยึดรั้งโดยการเสริมเหล็กทำให้เกิดการเปลี่ยนรูปร่างเพิ่มจากความคืบ สำหรับการใช้งานอย่างถูกต้องจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพยากรณ์หรือชดเชยการหดตัวในโครงสร้าง

รูปที่ 1.11 การหดตัวหลังจากการบ่มด้วยความชื้น

คอนกรีตกำลังสูง

คอนกรีตกำลังสูงโดยนิยามของ ACI จะรวมถึงคอนกรีตที่มีกำลังอัดแบบทรงกระบอกเกิน 420 ก.ก./ซม.^{2} ซึ่งการกำหนดส่วนผสมจะวิกฤติกว่าของคอนกรีตปกติ ขั้นตอนส่วนใหญ่จะเหมือนกันยกเว้นการปรับปรุงโดยใช้สารผสมเพิ่ม เพื่อให้สอดคล้องกับการปรับปริมาณซีเมนต์ และวัสดุมวลรวมที่ใช้มักมีขนาดเล็กกว่า

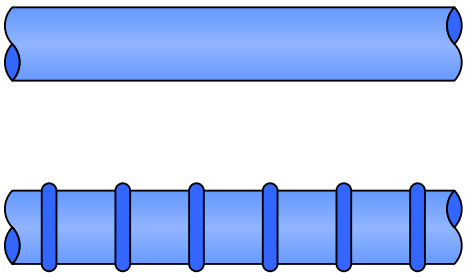
สารผสมเพิ่มแบบปรับปรุงกำลังที่ใช้มีหลายชนิดได้แก่ สารลดน้ำ (Superplasticizers) สารโพลิเมอร์ และแร่ปอซโซลานิคเช่น เถ้าลอย (Fly ash) กากเตาถลุงโลหะ (Blast-furnace slag) และผงซิลิก้า อย่างไรก็ตามสำหรับคอนกรีตที่มีกำลังสูงมาก วัสดุซึ่งแยกอัตราส่วนน้ำต่อซีเมนต์ W/(C + P) จากส่วนของวัสดุมวลรวมอันเนื่องมาจากปริมาณน้ำที่น้อยมาก จะมีประสิทธิภาพมากกว่าในการถึงอัตราส่วนที่เหมาะสม วิธีการที่ ACI ใช้อยู่ในปัจจุบัน จะใช้ได้ดีสำหรับกำลังถึง 850 กก./ซม.^{2} อัตราส่วนผสมที่เหมาะสมจะต้องให้คอนกรีตที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการทั้งในขณะเหลวและแข็งตัว ค่ากำลังอัดเฉลี่ยที่ต้องการคือ

$$f'_{cr} = \frac{f'_c + 280}{0.90} \qquad (1.10)$$

ในการผสมคอนกรีตกำลังสูงนั้น จำเป็นต้องให้ความสนใจในการเลือกและควบคุมส่วนผสมเป็นพิเศษ เพื่อให้ได้ส่วนผสมที่เหมาะสมที่สุดและมีกำลังมากที่สุด ดังนั้นการเลือกชนิดของซีเมนต์ สารผสมเพิ่ม ขั้นตอนการผสม คุณภาพและขนาดของวัสดุมวลรวมจึงมีความสำคัญมาก

เหล็กเสริมคอนกรีต

เหล็กเส้น (Rebar) เสริมคอนกรีตในบริเวณที่รับแรงดึงหรือต้านทานการแตกร้าวในคอนกรีต แบ่งออกเป็นสองประเภทคือ เหล็กเส้นกลมผิวเรียบ (Round Bar, RB) และ เหล็กข้ออ้อย (Deformed Bar, DB)

รูปที่ 1.12 เหล็กเส้นเสริมคอนกรีต

เหล็กเส้นกลมผิวเรียบ (Round Bar, RB) ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มอก. 20-2543 กำหนดไว้เพียงชั้นคุณภาพเดียว โดยใช้สัญลักษณ์ SR 24 มีคุณสมบัติเชิงกลในการรับแรงดึงคือ

- ความต้านแรงดึง (สูงสุด) F_u ต้องไม่น้อยกว่า 385 MPa (3,900 ksc)
- ความต้านแรงดึงที่จุดคราก F_y ต้องไม่น้อยกว่า 235 MPa (2,400 ksc)
- ความยืด ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 21

ตารางที่ 1.3 ชื่อขนาด ขนาดระบุ และมวลระบุของเหล็กเส้นกลม

ชื่อขนาด	ขนาดระบุ		มวลระบุ กิโลกรัมต่อเมตร
	เส้นผ่าศูนย์กลาง มิลลิเมตร	พื้นที่ภาคตัดขวาง ตารางมิลลิเมตร	
RB 6	6	28.3	0.222
RB 9	9	50.3	0.395

เหล็กเส้นข้ออ้อย (Deformed Bar, DB) ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มอก. 27-2548 กำหนดไว้ 3 ชั้นคุณภาพคือ SD 30, SD 40 และ SD 50

ตารางที่ 1.4 คุณสมบัติเชิงกลในการรับแรงดึงของเหล็กข้ออ้อย

ชั้นคุณภาพ	ความต้านแรงดึง MPa (ksc)	ความต้านแรงดึงที่จุดคราก MPa (ksc)	ความยืด %
SD 30	480 (4,900)	295 (3,000)	17
SD 40	560 (5,700)	390 (4,000)	15
SD 50	620 (6,300)	490 (5,000)	13

ตารางที่ 1.5 ชื่อขนาด ขนาดระบุ และมวลระบุของเหล็กเส้นข้ออ้อย

ชื่อขนาด	ขนาดระบุ		มวลระบุ กิโลกรัมต่อเมตร
	เส้นผ่าศูนย์กลาง มิลลิเมตร	พื้นที่ภาคตัดขวาง ตารางมิลลิเมตร	
DB 10	10	78.5	0.616
DB 12	12	113.1	0.888
DB 16	16	201.1	1.578
DB 20	20	314.2	2.466
DB 22	22	380.1	2.984
DB 25	25	490.9	3.853
DB 28	28	615.8	4.834
DB 32	32	804.2	6.313
DB 36	36	1,017.9	7.990
DB 40	40	1,256.6	9.865

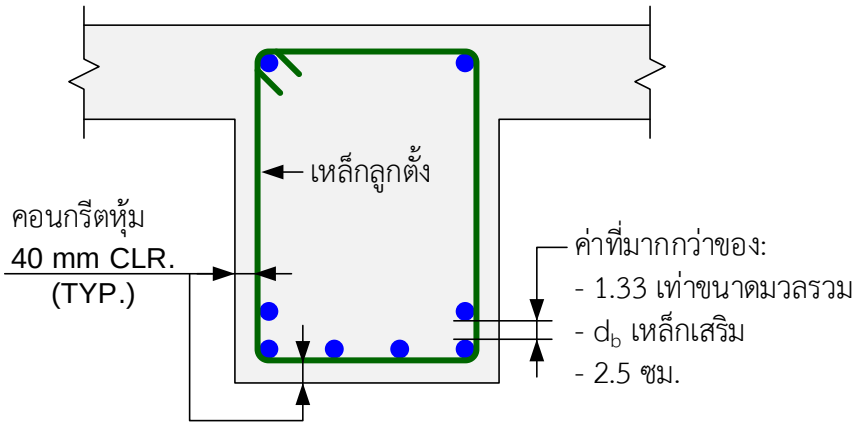
ขนาดเหล็กเส้นตามมาตรฐานอเมริกัน (U.S. Imperial sizes) จะแสดงเป็นขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเป็นจำนวนเท่าของ 1/8 นิ้ว (หุน) เช่น #8 = 8/8 = 1 นิ้ว (8 หุน) และ พื้นที่ = (ขนาดเส้น/9)^2 เช่น พื้นที่ของเหล็ก #8 = (8/9)^2 = 0.79 นิ้ว^2 สูตรนี้ใช้ได้กับเหล็กขนาดไม่เกิน #8 เหล็กเบอร์สูงกว่าจะมีขนาดใหญ่กว่าที่คำนวณตามสูตร 1/8 นิ้ว

ตารางที่ 1.6 ขนาดเหล็กเส้นตามมาตรฐานอเมริกัน

Imperial Bar Size	"Soft" Metric Size	Weight		Diameter		Area	
		(lb/ft)	(kg/m)	(in)	(mm)	(in^2)	(mm^2)
#3	#10	0.376	0.561	3/8	9.525	0.11	71
#4	#13	0.668	0.996	4/8	12.7	0.20	129
#5	#16	1.043	1.556	5/8	15.875	0.31	200
#6	#19	1.502	2.24	6/8	19.05	0.44	284
#7	#22	2.044	3.049	7/8	22.225	0.60	387
#8	#25	2.670	3.982	8/8	25.4	0.79	509
#9	#29	3.400	5.071	1.128	28.65	1.00	645
#10	#32	4.303	6.418	1.270	32.26	1.27	819
#11	#36	5.313	7.924	1.410	35.81	1.56	1006

ระยะหุ้มคอนกรีตและระยะห่างเหล็กเสริม

ระยะหุ้มคอนกรีตหรือระยะช่องว่างระหว่างผิวคอนกรีตถึงเหล็กเสริมเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดแรงยึดเหนี่ยวระหว่างเหล็กเสริมและคอนกรีต, เพื่อป้องกันการกัดกร่อนในเหล็กเสริม, เพื่อป้องกันการเสียกำลังของเหล็กระหว่างเกิดไฟไหม้ และบางครั้งเราเพิ่มระยะหุ้มด้านบนของพื้นคอนกรีตในลานจอดรถและโรงงาน เพื่อชดเชยการสึกหรอจากการเสียดสี ACI กำหนดระยะหุ้มคอนกรีตดังในตารางที่ 1.7

รูปที่ 1.13 ระยะห่างน้อยที่สุดระหว่างเหล็กเสริม

สำหรับระยะห่างระหว่างเหล็กเสริมนั้น ACI กำหนดให้ระยะช่องว่างน้อยที่สุดระหว่างเหล็กเสริมเท่ากับค่าที่มากกว่าของ เส้นผ่าศูนย์กลางเหล็กเสริม d_b, 2.5 ซม. และ 1.33 เท่าของขนาดมวลรวมโตสุด ดังแสดงในรูปที่ 1.13 โดยเหล็กนอนในคานทั้งหมดจะถูกห่อหุ้มโดยเหล็กปลอก

ตารางที่ 1.7 ระยะหุ้มคอนกรีตน้อยที่สุด

	ระยะหุ้มน้อยที่สุด (ซม.)
คอนกรีตหล่ออยู่บนหรือในพื้นดินถาวร	7.5
คอนกรีตหล่อบนพื้นดินหรือสภาพอากาศภายนอก :	
เหล็กเสริม DB20 และใหญ่กว่า	5
เหล็กเสริม DB16 และน้อยกว่า	4
คอนกรีตไม่สัมผัสพื้นดินหรือสภาพอากาศภายนอก :	
พื้น, ผนัง, คานย่อย	2
คาน, เสา	4

ตะแกรงลวดเหล็ก Wire Mesh

ลวดเหล็กดึงเย็นเสริมคอนกรีต (Cold Drawn Steel Wire) เป็นลวดเหล็กที่ทำขึ้นโดยการรีดเย็นเหล็กลวด ซึ่งได้จากการรีดร้อนเหล็กแท่ง ตามมาตรฐาน มอก. 747-2531 มีคุณสมบัติในการดึงตามตารางที่ 1.8

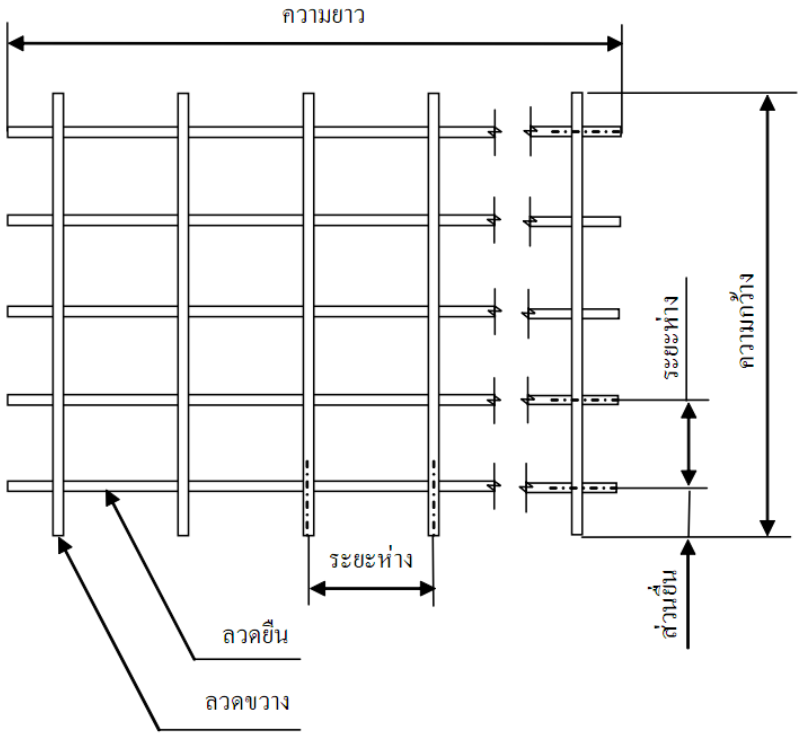
ตารางที่ 1.8 สมบัติการดึงของลวดเหล็กดึงเย็น

ความต้านทานแรงดึงต่ำสุด MPa (ก.ก./ซม.^{2})	ความเค้นพิสูจน์ต่ำสุด MPa (ก.ก./ซม.^{2})	การลดทอนพื้นที่ต่ำสุด ร้อยละ
550 (5,600)	485 (4,950)	30

หมายเหตุ : 1. หาค่าความเค้นพิสูจน์ที่ความยืด ร้อยละ 0.5
2. ถ้าความต้านทานแรงดึงของลวดเกิน 690 MPa การลดทอนพื้นที่ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 25

ตะแกรงเหล็กกล้าเชื่อมติดเสริมคอนกรีต (Wire Mesh) หมายถึง ตะแกรงลักษณะเป็นผืนหรือม้วน ทำขึ้นโดยนำลวดเหล็กดึงเย็นขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 4 ถึง 16 ม.ม. มาเชื่อมแบบความ

ต้านทานไฟฟ้า (Electrical Resistance Welding) ติดกันเป็นตะแกรง โดยที่ตาตะแกรงเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือสี่เหลี่ยมผืนผ้าก็ได้

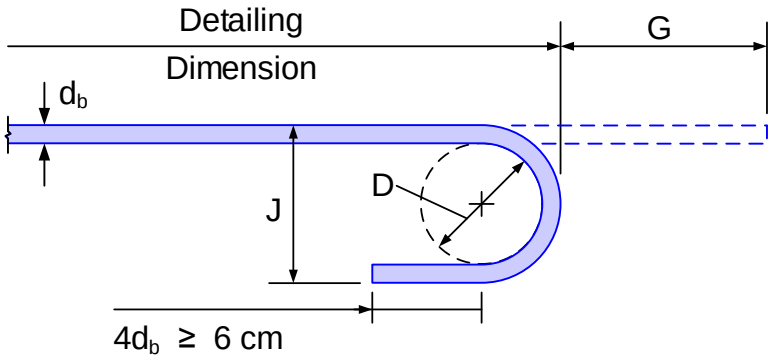

รูปที่ 1.14 ตาตะแกรงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า

ของอมาตรฐาน Standard Hook

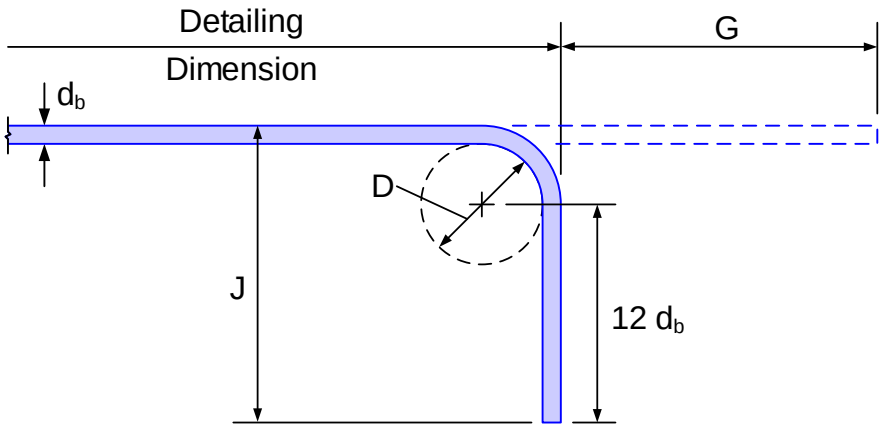
การงอขอที่ปลายเหล็กเสริมคอนกรีตทำเพื่อเพิ่มแรงยึดเหนี่ยวระหว่างเหล็กและคอนกรีตเมื่อมีความยาวฝังยึดของเหล็กเสริมตามแนวเส้นตรงไม่เพียงพอ ตามมาตรฐานสำหรับอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก โดยวิธีกำลัง ของ ว.ส.ท. 1008-38 หัวข้อ 3401 กำหนดการงอขอมาตรฐานดังนี้

งอขอ (180° Hook) ส่วนที่ตัดเป็นครึ่งวงกลมและมีส่วนปลายยื่นต่อออกไปอีกอย่างน้อย 4 เท่าของขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของเหล็กเส้นนั้น แต่ระยะนี้ต้องไม่น้อยกว่า 6 ซม.

รูปที่ 1.15 การงอขอมาตรฐาน 180°

งอฉาก (90° Hook) ส่วนที่ตัดเป็นมุมฉากและมีส่วนปลายยื่นต่อออกไปอีกอย่างน้อย 12 เท่าของขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของเหล็กเส้นนั้น

รูปที่ 1.16 การงอฉากมาตรฐาน 90°

เส้นผ่าศูนย์กลางเล็กที่สุดของการดัด (D) เส้นผ่าศูนย์กลางของวงโค้งที่ดัดของเหล็กเส้นวัดที่ด้านใน ต้องไม่น้อยกว่าค่าในตารางที่ 1.9 ทั้งนี้ยกเว้นเหล็กลูกตั้งและเหล็กปลอกที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 6 มม. ถึง 16 มม. ให้มีเส้นผ่าศูนย์กลางภายในของวงโค้งที่ดัดไม่น้อยกว่า 4 เท่าของเส้นผ่าศูนย์กลางของเหล็กนั้น

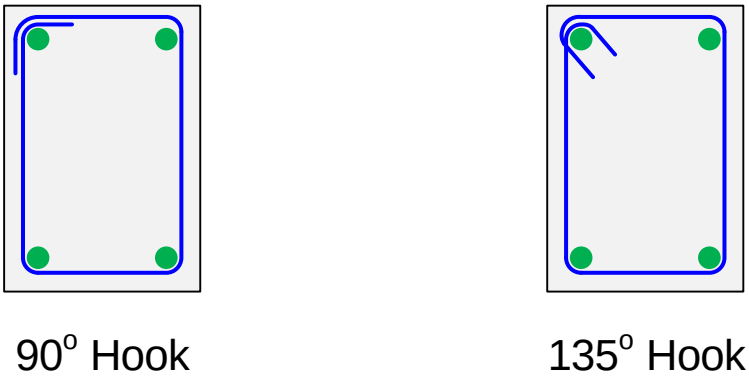
ตารางที่ 1.9 ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางที่เล็กที่สุดของวงโค้งที่ดัด

ขนาดของเหล็กเส้น (d_b)	ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางที่เล็กที่สุด (D)
6 มม. ถึง 25 มม.	6 d_b
28 มม. ถึง 36 มม.	8 d_b
44 มม. ถึง 57 มม.	10 d_b

ตารางที่ 1.10 ขนาดในการดัดงอขอแนะนำสำหรับเหล็กเส้นขนาดต่างๆ

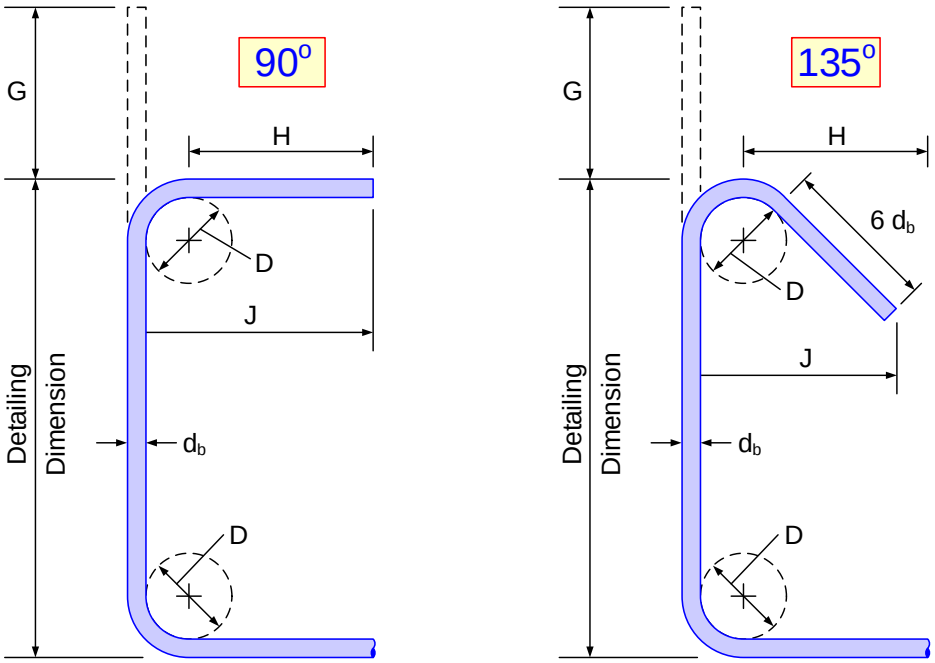
ขนาดของเหล็กเส้น	D (ซม.)	ของอ 180°		ของอ 90°	
		G (ซม.)	J (ซม.)	G (ซม.)	J (ซม.)
RB9	5.5	11	7.3	12	15
DB10	6.0	12	8.0	12	16
DB12	7.5	13	9.9	16	20
DB16	10.0	16	13.2	21	26
DB20	12.0	19	16.0	26	32
DB25	15.0	24	20.0	32	40
DB28	22.5	33	28.1	38	48
DB32	25.5	37	31.9	43	55

เหล็กลูกตั้ง และ เหล็กปลอกเดี่ยว ดัดรัดรอบเหล็กนอนในคาน โดยมีการดัดเป็นมุมฉากหรือมุม 135 องศา และปล่อยปลายดังในรูปที่ 1.17

รูปที่ 1.17 การงอขอส่วนปลายยื่นของเหล็กปลอก

- **ส่วนที่ดัดเป็นมุมฉาก สำหรับเหล็ก ∅ 6 มม. ถึง 16 มม.** ต้องมีส่วนปลายยื่นต่อออกไปอีกอย่างน้อย 6 เท่าของขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง
- **ส่วนที่ดัดเป็นมุมฉาก สำหรับเหล็ก ∅ 20 มม. ถึง 25 มม.** ต้องมีส่วนปลายยื่นต่อออกไปอีกอย่างน้อย 12 เท่าของขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง
- **ส่วนที่ดัดเป็นมุม 135°** ต้องมีส่วนปลายยื่นต่อออกไปอีกอย่างน้อย 6 เท่าของขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง

รูปที่ 1.18 ระยะส่วนปลายยื่นน้อยที่สุดของเหล็กปลอก

ตารางที่ 1.11 ขนาดในการดัดงอขอแนะนำสำหรับเหล็กปลอกขนาดต่างๆ

ขนาดของเหล็กเส้น	D (ซม.)	ของอ 90°		ของอ 135°	
		G (ซม.)	J (ซม.)	G (ซม.)	J (ซม.)
RB6	2.5	4	6	5	4.5
RB9	3.5	6	8	7	6.5
DB10	4.0	7	9	8	7.5
DB12	5.0	8	11	10	9.0
DB16	6.5	10	15	13	12.0
DB20	12.0	26	32	18	17.0
DB25	15.0	32	40	23	21.0